

Advies over de afbakening van beheergebieden voor weidevogels

Adviesnummer:	<u>INBO.A.4039</u>
Auteurs:	Geert Spanoghe
Contact:	Niko Boone (niko.boone@inbo.be)
Kenmerk aanvraag:	e-mail van 7 oktober 2020
Geadresseerden:	Vlaamse Landmaatschappij Dienst Beheerovereenkomsten T.a.v. Karolien Michiel Koning Albert II-laan 15 1210 Brussel Karolien.Michiel@vlm.be
Cc:	Agentschap Natuur en Bos Floris Verhaeghe (floris.verhaeghe@vlaanderen.be) Joris Janssens (joris.janssens@vlaanderen.be)

Dr. Maurice Hoffmann
Administrateur-generaal wnd.

Wijze van citeren: Spanoghe G. (2021). Advies over de afbakening van beheergebieden voor weidevogels (Adviezen van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek; nr. INBO.A.4039). Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, Brussel.

Aanleiding

Eind 2020 publiceerde het Agentschap Natuur en Bos het “soortbeschermingsprogramma (SBP) weidevogels met focus op grutto en wulp”. Voor dit SBP werd alle informatie over de broedpopulaties van wulp en grutto verzameld. Hieruit blijkt dat voor beide soorten bepaalde relevante gebieden nog niet zijn opgenomen in de beheergebieden voor weidevogelsoorten. Mogelijk zijn ook lokale populaties verdwenen of in areaal sterk gekrompen.

In het kader van het nieuwe Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB) werkt de VLM momenteel de beheerovereenkomsten voor weidevogels uit voor de nieuwe periode. Naast een evaluatie van de inhoudelijke aspecten, wenst de VLM ook de afbakening van de beheergebieden te actualiseren.

De vorige afbakening van de beheerzones voor weidevogels (Feys & Vermeersch, 2014) richt zich op 13 soorten. Deze werden opgedeeld in drie categorieën. Categorie 1 omvat de zeer kritische soorten waarvan de leefgebiedvereisten weinig compatibel zijn met reguliere landbouw en in de huidige omstandigheden enkel binnen natuurgebieden kunnen worden bereikt. De kritische soorten zijn ondergebracht in categorie 2. Hiertoe behoren onder andere wulp, grutto en slobbeend. Categorie 3 omvat de minder kritische soorten, waaronder Kievit.

Vragen

1. Kan het INBO op basis van het huidige zicht op de populaties grutto en wulp een afbakening op kaart voorstellen waarbinnen beheerovereenkomsten voor weidevogels nuttig zijn om deze populaties te ondersteunen en de doelstellingen van het SBP mee te helpen realiseren?
2. Kan het INBO een lijst van criteria aanleveren op basis waarvan het potentieel van een perceel (als nuttig voor weidevogels) kan worden geëvalueerd (afstand tot bewoning, tot bosrand ...), eventueel verfijnd per leefgebiedonderdeel (broedperceel, kuikenland, soos ...)?

Toelichting

1 Criteria om de geschiktheid van een perceel te scoren voor het afsluiten van een beheerovereenkomst (BO).

De perimeters in bijlage 1 zijn zeer ruim. Het is zeker niet zo dat alle percelen binnen de perimeters geschikt zijn voor het afsluiten van beheerovereenkomsten. Er zijn verschillende criteria waaraan voldaan moet zijn voor men overgaat tot het afsluiten van zo'n beheerovereenkomst. Dit kan best in samenspraak met de gebiedsspecialisten die de gewoontes van de lokale populatie weidevogels kennen.

1.1 Aanwezigheid van grutto en wulp

Niet in alle uithoeken van de perimeters komt momenteel wulp of grutto voor. In sommige perimeters is wel een doelstelling geformuleerd, maar komen deze soorten soms niet meer of nog nauwelijks voor. Bij het sluiten van een BO kan dus best naar de recente aanwezigheid gekeken worden. In de gevallen van recente afwezigheid kan men het sluiten

van een BO laten afhangen van de potentie in de nabije toekomst. Daaronder kan je de uitbreiding van een naburige populatie verstaan (waardoor instroom verwacht kan worden van bijvoorbeeld grutto) én een verbeterde (hydrologische) inrichting van het gebied in kwestie. Bijvoorbeeld nabij de inrichting van een nieuwe soos, waar de BO al dan niet deel van uitmaakt.

Wulpen gebruiken een veel groter gebied als territorium. Ze komen ook meer verspreid voor in de gebieden waar deze als doelsoort werd gesteld. Dat maakt het sluiten van gerichte BO's moeilijker dan voor grutto. Het scoren van een perceel als potentiële broedplaats is hierdoor moeilijker. Tegelijk is ook de kans op vestiging effectief kleiner dan bij grutto. Ook daar kan best het advies ingewonnen worden van lokale gebiedskenners of soortenspecialisten.

1.2 Verstoringsafstanden

Tabel 1 staat ook in het "soortbeschermingsprogramma weidevogels met focus op grutto en wulp". Deze tabel kan als leidraad dienen om een perceel te evalueren bij het overwegen van een BO. Deze verstoringsafstanden zijn richtinggevend en in de Vlaamse context lijken ze soms heel ruim. Toch bevelen we aan ze steeds te gebruiken bij het sluiten van beheerovereenkomsten.

Tabel 1 Vuistregels voor verstoringsafstanden bij weidevogels voor verschillende verstoringsbronnen (naar Oosterveld & Altenburg, 2005).

Storingsbron	Verstoringsafstand (m)
Tertiaire weg (landbouwwegen)	100
Secundaire weg	100
Primaire weg	150
Autosnelweg	300
Spoorlijn	150
Fietspad	100
Opgaande begroeiing (bos < 0.5 ha, bomenrij,..)	100
Bos (> 0.5 ha)	200
Rietland, rietkraag	50
Hoogspanningsleiding	100
Bebouwing (boerderijen, dorpen,...)	250

In sommige gevallen kan hiervan afgeweken worden, mits daarbij aan de volgende voorwaarden voldaan wordt:

- Indien het perceel als (nieuwe) nestplaats geschikt wordt bevonden, moet het voor minstens de helft buiten deze verstoringsafstanden liggen. In geval van bekende, regelmatige nestplaatsen (die hier niet aan voldoen) kan hier van afgeweken worden na overleg met een gebiedsexpert.
- Indien het perceel enkel als foerageergebied geschikt wordt bevonden, moet het voor minstens een vierde buiten deze verstoringsafstanden liggen.
- Hoge bomenrijen op polderdijken, bijvoorbeeld oude populierenrijen, kunnen best als bos beschouwd worden. De verstoringsafstand is in dat geval dus ook 200 meter.
- Uit verschillende onderzoeken blijkt het effect van bomenrijen of bossen groter te zijn wanneer er zich predatoren in vestigen. De verstoringsafstand vanaf een nestplaats van zwarte kraai, ekster of buizerd zou idealiter 300 meter zijn (Kleijn *et al.*, 2008; Tamis & Heemskerk, 2020). Deze voorwaarde is moeilijk inpasbaar bij

langdurig lopende beheerovereenkomsten. In heel wat gevallen is door ervaring evenwel geweten vanuit welke bomen bepaalde predatoren met grote regelmaat opereren.

1.3 Vegetatie

Voor weidevogels is het van belang dat een vegetatie uitnodigt om te nestelen. In het voorjaar mag deze niet te dicht, te hoog of verruigd zijn. Het is daarom belangrijk dat het perceel in het najaar over de gehele oppervlakte een vrij uniforme korte grasmat kent. Niet gemaaide of onbegraste delen, alsook delen met snelle hergroei van pitrus of rietgras, zijn daarbij uit den boze. Het beheer om deze toestand te bereiken moet tot in de perceelsrand toegepast worden. Bedoeling is daar geen verruiging/verruiging te laten ontstaan. Dat zou immers eerder leiden tot verstoringafstanden i.p.v. geschikt leefgebied over de hele oppervlakte.

Referenties

Feys S., & Vermeersch G. (2014). Actualisering van de akker- en weidevogelkerngebieden. (Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek; Nr. INBO.R.2014.1501602). Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek.

Kleijn D., Berendse F., Verhulst J., Roodbergen M., Klok C. & Van't Veer R. (2008) Ecologische randvoorwaarden voor weidevogelsoorten in het broedseizoen – resultaten van een pilotstudie in het Wormer- en Jisperveld. Alterra-rapport 1613, Wageningen

Oosterveld E.B. & Altenburg W. (2005). Kwaliteitscriteria voor weidevogelgebieden, met toetslijst. (tweede druk) A&W-rapport 412. Altenburg en Wymenga ecologisch onderzoek bv, Veenwouden.

Tamis W.L.M. & Heemskerk P. (2020). A longitudinal study of the effects of trees, geese and avian predators on breeding wader meadow birds: the case of the Demmerik polder, the Netherlands. *European Journal of Wildlife Research* (2020) 66: 78

Bijlage 1: Shapefile met de afbakening van gebieden waarbinnen beheerovereenkomsten voor grutto en wulp mogelijk zijn mits rekening gehouden wordt met de criteria in dit advies
